



Disputatio medica inauguralis de febris

<https://hdl.handle.net/1874/343305>

DISPUTATIO MEDICA
IN A U G U R A L I S

47.

D E
F E B R I B U S.

Q U A M
PRÆSIDE DEO TER. OPT. MAX.

Auctoritate Magnifici D. Rectoris,

JOANNIS GEORGII GRAEVII,
Politices, Eloquentiae & Historiarum Professo-
ris Ordinarii,

N E C N O N

*Amplissimi Senatûs Academici Consensu, Nobilissimaeque
Facultatis MEDICÆ Decreto,*

PROGRADU DOCTORATUS,

Summisque in **MEDICINA** Honoribus & Privilegiis
ritè ac legitime consequendis,

Eruditorum examini subjicit,

GERARDUS BENOORDEN AMSTELO-Batav.

Ad diem 26 Januarii horâ locoque solitis.



TRAJECTI ad RHENUM,

Ex Officina FRANCISCI HALMA, Academiae
Typographi, clō 16c xci.

Eruditissimo Acutissimo VIRO,

D. HEIDENRICO OVERCAMP, M. D.
Expertissimo apud Amstelodamenses Practico
dexterrimo de studiis optime merito.

D. ADRIANO KOENERDING, Celebrissimo
Peritissimo Nosocomii Amstelodamensis chirur-
go, promotori primitiarum in studiis meis chirur-
gicis unico.

Ambobus
ad extre-
mum vitæ
halitum
omni hono-
re profe-
quendis, su-
spiciendis.

N E C N O N

Doctissimo Reverendo VIRO,

D. FRANCISCO FABRICIO, Mysteriorum Sacro-
rum interpreti & reformatæ religionis defensori in pago quæ
Velsen dicitur diligentissimo, amico ab incunabilis fidelissi-
mo, omni honore colendo.

D. DANIELI HAVART, Olim apud indos orientales
in regione quæ Cormandel dicitur, a secretis, illic & hic ami-
co fraterno intimo.

*Hæc Theses Inaugurales ut & se ipsæ
eò quò par est animò*

D. D. D.

GERARDUS BENOORDEN, Auctor.

FEBRIBUS.

THESIS I.



Uoniam inter omnes morbos, cum quibus miserrimè vitam trahimus, nullus fere universalior, per totum terrarum orbem grassans, ac quibusvis nationibus notior videtur, quàm FEBRIS; illam, ob horrenda & insignia Symptomata, quibus laborantes diris cruciatibus vexantur, & ad tartara sæpe mittuntur, examini subjiciemus.

I I.

Vocis *etymo* non multum moror, ne videamur plus verborum, quàm rei assertores, ideoque paucis dico, græcis ὁ πυρετός *igneus calor*, ὁ πυρὶς ἰgnis, Latine FEBRIS, quasi *a fervendo*, vocatur; numve' autem nomine conveniant nec ne, curiosæ inquisitioni relinquimus.

I I I.

FEBREM generaliter definimus esse *turbatam sanguinis mixturam*, quâ plurimæ functiones læduntur.

I V.

Harum autem distinctio, quamvis in diversas species ab authoribus diversimodè observetur, mihi tamen in *continuas & intermittentes*, atque has *gradu differre*; id est, *magis vel minus acutas* esse sufficiet.

Continua FEBRES dicuntur, quæ ab initio paroxysmi ad perfectam liberationem, aut ad mortem usque perdurant: vel etiam quæ assiduò novò paroxysmò exardescunt, antequam prior circuitum suum absolverit. *Intermittentes* è contrario hæ sunt, quæ per intervalla redeunt, & ex diuturnitate moræ nomina ducunt; ut est *quotidiana, tertiana, quartana, &c.* *Magis vel minus acuta*, prout FEBRIS major vel minor sit, & ex hac plures functiones lædantur.

V I.

Signa vel potius Symptomata, ex quibus cognoscuntur, ut plurimum sunt *Rigor, horror, & frigus totius corporis, cum pulsu raro ac tardo* sed hæc plerumque in initio paroxysmi observantur; postea verò hisce succedunt, *calor, pulsus celer, creber & inæqualis: Capitis dolor, vigilia, in somnum proclivitas, syncope, deliria, convulsiones: Sitis quandoque intolerabilis, ardor oris, lingue interdum rubedo, interdum nigredo, aphthæ & inflammationes in quibusdam partibus. Anxietas, magna cum difficultate respirandi: Aspectus prostratus, dolor ventriculi, singultus, vomitus alvi interdum fluxus & dysenteria, interdum astrictio: urina ut plurimum tenuis, rubra & pauca, quandoque tamen crassa; dolores & lassitudines totius corporis: utque brevè dicam, omnium functionum læsio.*

V I I.

Attamen notandum est hæc omnia nunquam simul, sed quædam in his, quædam in illis, pro variatione turbati motus, & dispositione succorum apparere.

V I I I.

Quia autem non solum sufficit Symptomatum enumeratio, verum etiam explicatio, & quasi ex uno fonte deductio exigitur, ad priorem nostram *turbatam mixturam* refugimus, ac cuiuslibet cogitanti, & cogitationibus examinanti quot variis modis sanguis cum succis suis turbari queat, meditari consulimus.

I X.

Quemadmodum enim in *regulâri motu intestino* gummosæ, oleo-

oleosæ, aquosæ, acidæ, falsæ &c. Particulæ, inter se invicem mixtæ, debitum ordinem, sanguinem quaquaversum movendo, & in omne genus vasculorum protrudendo, observant: ita in irregulari, ordo iste destruitur, particulæ ab invicem separantur, acres non satis aqueis & hamosis sunt involutæ, subtiliores avolant & dissipantur, vel a terrestribus & aliis gravioribus supprimuntur, denique arctius comprimuntur & coarctantur, qua propter *regularis fermentatio* imminuitur, & tot variis modis læditur, quot in ordinate disponi queat; quam nos *turbatam sanguinis mixturam* (Belgicè BROEJING) vocamus, in qua essentia FEBRIS consistit.

X.

Hiscæ subintellectis Phænomenorum, vel potius effectorum perceptio facilis est. Rigor & frigor non solum à minore motu isto intestino ac circulatione sanguinis proveniunt; verùm etiam à minori secretionem spirituum, ut ex præcedenti perversa mixtura sequi debet; quæ etiam causa est *pulsus parvi, rari ac tardi*: necessariò enim fit, quod si spiritus minores separantur, etiam non sufficienti copia in cor & arterias mittuntur ad debitam & satis efficacem contractionem producendam, in qua *pulsus* propriè consistit: præterquam quod sanguis multò debilius & præsertim in initio *turbate mixtura* tardius & rarius fermentat.

XI.

Horror, qui hic interdum est, a secessione particularum oritur; nam acres non satis aquosis, oleosis, &c. involutæ, membranulas leviter pungendo, iisque diutius adhærendo magis sentiuntur & *Horroris* sensum producant, qui nihil aliud quàm levior species convulsionis est omnium partium.

XII.

Paulò post verò *Calor* oritur, quia particulæ sanguinis a se invicem disjunctæ & malè mixtæ efficiunt, ut materia ætherea per hæcæ fluens & liberum transitum non inveniens particulas insensibiles magis magisque propellat, earumque super firciem atterat, ita ut se invicem dislocent, & magis magisque

dissolvant, unde vasorum fibrillas movendo, caloris sensus produ-
 ducitur; & quia in turbata mixtura particulæ motu, figura,
 fitu &c. multum differunt à regulari, atque alio vel insulto mo-
 do fibrillas affectant, Calor dicitur praternaturalis, tam diu du-
 rans, donec vel materia peregrina turbatam mixturam provo-
 cans per sudores vel urinas &c. sit expulsa; vel propriò motu in-
 testinò alteretur, coerceatur, & ad motum ordinarium cogat-
 ur.

XIII.

Verùm enim verò, licèt in calore hoc explicato particulæ san-
 guinis magis in motum ducantur, quàm eò tempore, quo fri-
 gus aderat, tamen adhuc multò arctius ad se invicem adhærent,
 sanguisque crassior & gravior est, nec tam latè se extendit vel
 fermentat, quàm in sanis hominibus: quo fit ut pulsus celerior
 & crebrior sentiat: contractio enim cordis arteriarum propter
 majorem sanguinis resistantiam, tam arcte fieri nequens, pri-
 màm vice absoluta, tantò citius repeti debet & sic iterum, hæc
 enim ante mortem cessare non potest, nec mirùm illam esse
 inaequalem, ubi sanguis inæqualiter mixtus, & modicè fer-
 mentans conspicitur.

XIV.

Capitis dolorem percipiemus, si cum hoc sanguine turbato ad
 caput ascendimus, vascula minora non tantùm obstruendo, ex-
 pandendo, verum etiam solummodo vellicando, quod recensiti-
 tis fieri posse, quisque qui vel medicinæ limen salutarit, facile
 sciet. Frequentius autem dolores in his, quàm in aliis partibus
 reperiuntur, propter minimorum tenuium vasculorum in cere-
 bro mollitiem & abundantiam, quorum fibrillis particulæ acres
 ratione tardioris circulationis diutius adhærendo, easque magis
 vellicando, dolorem quandoque intolerabilem producant; ex
 quo etiam vigilie, præterquam quod hæc & acredine & nimia
 spirituum secretionem oriri possunt; cum è contrario somnus &
 syncope in febribus à nervorum obstructione, spirituum visco-
 sitate, & minori secretionem originem ducant.

XV.

Per spiritus intelligo subtiliores, & magis volatiles particulas, ex sanguine in cerebro secretas, æque ac sanguis constantes ex acidis salis &c. particulis; quapropter eorum mixtura etiam turbari potest, præsertim si ex turbato sanguine feceruntur, atque ita inordinatò motu intestinò *deliria* proferunt, hinc enim pro mixturæ constitutione, diversæ formantur idæ, ac proinde *loquela præternaturalis*.

XVI.

Et cum ope spirituum omnes corporis functiones efficiantur, necessariò *convulsiones* ab iis proveniunt, quas in hoc affectu eorum accredini attribuimus; vel etiam quod ratione turbatæ, particulæ salis & acidæ non satis aliis involutæ in his vel illis partibus fibrillas vellicant, quapropter spiritus irregulariter determinantur in musculos, & ita partes affectæ convelluntur.

XVII.

Si ad os tendamus, primò nobis obviat *sitis*, non ex defectu liquoris in sanguine, sed ex vasorum salivalium obstructione, tum ex sanguinis crassitie, ac minori circulatione vel propulsione à tergo, tum etiam, quòd propter turbatam sanguinis mixturam particulæ non tali modo sitæ vel dispositæ sint, ut sese ad determinata spatia horum vasculorum accommodent, sed permeare nequeunt illa obstruant, & salivæ secretionem impediunt, unde oris siccitas, vel defectus salivæ ad os humectandum (*sitis* nobis dictus) oritur.

XVIII.

Sic & *Ardor Oris* cum particulæ in vasis salivalibus hærentes, eaque obstruentes à naturali statu ut in massa sanguinis deturbantur, quæ etiam, si circumjacentia vascula accendant, *linguam* quandoque *nigram* proferunt: materia enim ætherea per hæc particulas inordinate fluens, non solum ardorem; verum etiam volatiles paulatim secum auferendo, succos in minoribus vasculis sanguineis obstructis crassiores relinquit, unde *color nobis ruber fræscus*, & deinde *subniger* ostenditur,

Aphthæ

XIX.

Aphthæ eodem modo originem ducunt ex particulis quibusdam à turbato sanguine nostro secretis, seseque in glandulas linguæ, œsophagi, imò interdum ventriculi & intestinorum inferentibus, easque obstruendo, inflammationes, & posturationem ulcuscula, pro ratione turbatæ mixturæ, albida, nigra, diu durantia, vel facile evanescentia, ac interdum qui similis materia adhuc in sanguine hæret, brevi redeuntia producentibus: nota *inflammationes*, hoc modo in reliquis partibus tam internis quàm externis posse oriri, ut *inflammationes hepatis, lienis, membranarum cerebri, externe bubones, antraces* &c.

XX.

Anxietatis fomes (cordis vulgo dictæ) in initio paroxysmi ut plurimum existentis in ventriculo hæere videtur; eo enim tempore ut in explicatione frigoris videmus, minor etiam fermentatio ventriculi procedit; quapropter chylus & quicquid in eo continetur ingravescit, fundumque magis petit, unde fibrillæ extenduntur, & diaphragma deprimitur, quæ *anxietatem & gravitatem cum difficultate respirandi* repræsentant, præsertim si addamus quod propter minorem transpirationem, etiam minor quantitas aëris sanguini participatur: & convulsione musculorum in & expirationi inservientium id magis adjuvatur.

XXI.

Uterius ventriculum inquirendo plura sese offerunt incommoda, inter quæ fere semper *appetitus prostratus*, plerumque defectu, vel nimia viscositate fermenti in eo secerni consueti; interdum *dolores & singultus*, cum fermentum peregrinum, nimis acre vel acidum in ventriculum effunditur, quod fibrillas pungendo & vellicando, *dolores ac convulsiones* adfert, ita ut ventriculo hoc vel alio modo convulso, diaphragma subito deorsum, & aër in pulmones quasi vi prematur unde sonitus, nobis *singultus* dictus, imo & interdum *vomitus* producitur majori vellicatione vel etiam peregrina fermentatione hujus alieni acris & acidioris fermenti cum cibo & ventriculi reïduo, quo chylus acrior redditur & in depravatam convertitur unde *dolores & vomitus*

mitus reiterantur: His adde quod vehementi ista contractione, bilis ex intestino duodeno sursum in ventriculum pressa vellicationem & peregrinam fermentationem auget, *vomitumque* majorem profert, qui & ingurgitatione potus frigidi sola etiam produci queat, vel quia fermentum deorsum premitur, & fibrillas magis vellicat, vel etiam quod spiritus frigore isto incrassentur & vascula quasi obstruantur, ut vellicationem in nervulos inducant. quam contractio ventriculi & *vomitus* sequitur.

X X I I.

In intestinis *alvi fluxum* & *abstrictionem* eodem modo explicamus, si enim acedine peccat fermentum in eo secerni consuevit, ut plurimum *dolores* & *alvi excretiones* oriuntur, imò & ipsa *dysenteria*, non solum hujus fermenti acidi externa corrosione in fibrillas & vascula sanguinea minora, ad quam bilis & succus pancreaticus acedine peccantes multum tribuunt, verum etiam ipsa crassitie & aciditate turbati sanguinis, quibus arteriolæ in intestinis rumpuntur, & interne corroduntur, ita ut sanguis in intestina effundatur, & cum excretis excernatur: Hinc iterum sequitur *adstrictionem* ex contrario produci, minori nempe fermenti secretionem, ut & bilis & succi pancreatici inopia & viscositate: quibus addere possumus quod excrementa etiam calore turbatæ mixturæ exsiccantur & indurantur.

X X I I I.

Urina quandoque *tenuis* est, quandoque *crassa*, & multo sedimento saturata, prout renum glandulæ magis vel minus sunt obstructæ: Plerumque etiam observatur, quo plures provocantur sudores, eò *minus urina* secerni, quæ causa *rubedinis* videtur, quia multum salis in minori quantitate aquæ solutum est, quod si contrarium fiat, *albida* apparet.

X X I V.

Dolores & *lassitudines totius corporis* sæpissime febrim sequuntur, tum ob expansionem vasculorum & vellicationem in paroxismo ut de capitis dolore diximus, tum etiam ob inopiam spirituum quia plurimi per sudores avolarunt: attamen *in lumbis* & *aliis partibus dolores* paulo ante paroxysmum quandoque sentiuntur, præ-

fertim in FEBRIBUS *intermittentibus*, cujus causa videtur obstructio circa partes affectas, in qua, quasi, fomes morbi hæret, sed de his in causis largius.

X X V.

Denique *omnes functiones possunt ladi* si FEBRIS magnope-
re sit *acuta*, vel *mixtura pessime turbata*; quod facile concipien-
dum, supponendo, particulas fluidas figurâ & motu accommo-
datas esse debere ad solidas, quasdam nempe ad has, quasdam
ad illas. E. G. quæ in hepate secerni consueverunt, toto cælo
differunt, ab iis in pancreate, ventriculo, intestinis &c. ut in
sanguine justè mixto observatur; si verò deturbatur motus in-
testinus, cum prædictis non rectè conveniunt, quâ de causâ quæ-
dam vel depravatè generantur, ut officium ordinarium præstare
nequeant, vel etiam deficienter, vel quandoque abundantius,
imò & interdum alio loco separantur; ut in ore dulcedo, in-
terdum amaritudo, interdum acidus sapor observatur; & sic
de reliquis, unde patet earum partium obstructio in quibus se-
cerni solet, ut & debilitas quasi & flacciditas illarum, in quibus
insuetè separantur, ac præterea quod figurâ cum prioribus con-
suetis partibus non conveniant; atque ita *functiones plurime le-
duntur*. Hisce FEBRIS essentiâ explicatâ ad causas propera-
mus.

X X V I.

Omnium horum symptomatum fontem diximus consistere in
turbata mixtura, quæ ut plurimum producitur *ab injuria aeris*,
vel *inflammatione vel alimentis*.

X X V I I.

Aër quandoque *contagiosus* conspicitur ex vaporibus quibus-
dam venenatis, vel corrosivis acidis particulis hic vel illic
terrarum ex fodinis, hominibus insepultis, & cæteris fetorem
perniciosum excitantibus, ortis, cum quibus aër mixtus & in-
spiratus *turbatam in sanguine mixturam* provocat. Quandoque
adeo *frigidus* vel proprie *incrassatus est*, ut insensibilis transpira-
tio impediatur, & inde mixtura turbetur; sed hoc plerumque
hominibus, labore, vel alio quovis modò calefcentibus, cum
poris.

poris nimium apertis frigore expositis, ut pori subito obstruantur, contingit.

X X V I I I.

Interdum frigore externo in hac vel illa parte catharri & inflammationes, succos incrassando & à se invicem separando, oriuntur, quibus tam internis quam externis, licet unde deductis, tota sanguinis massa turbari queat; materia enim ætherea per illas irregulariter fluens, eandem dispositionem partium huic communicat, atque ita FEBRIM profert.

X X I X.

Vitius vel alimenta æque *cibus ac potus* FEBRIM producant, si constant ex nimia vel quantitate immoderata, & in ventriculo non rectè coquantur, at chylus quasi crudus ad sanguinem transfertur, quæ propter *mixtura à regulari statu deflebitur*: vel etiam, si peccant aciditate falsedine, viscositate, cruditate & similibus sanguinem incrassantibus, & cum succis nostris non convenientibus, facile *mixtura turbatur*.

X X X.

Ratio autem, quare FEBRIS quandoque *alternis*, quandoque *trinis*, *quaternis* &c. *diebus* redeunt, videtur, quod ipsarum fomes in partibus quibusdam solidis, hepate nempe, liene pancreate, vel simili hæreat; in quibus sunt tumores, hydatides, phlyctenæ, inflammationes, imò *abscessi sunt* producta, quæ certò tempore quodam sive *alternis*, *trinis* &c. *diebus*, implentur & ad maturationem ducuntur, ut materia, pus vel quicquid in iis contentum sit erumpat, & sanguini admisceatur unde *turbata mixtura* vel FEBRIS oritur, toties eò certo tempore rediens quoties impletio vel maturatio & eruptio certo tempore perficitur, & peregrina illa materia sanguini communicatur, pro cuius quantitate, viscositate, & malâ dispositione etiam *diu durans* vel *brevis*, & *magis* vel *minus acuta* conspicitur.

X X X I.

Quod ad prognosin attinet, quo plura & pejora symptomata eò periculosior FEBRIS: *Deliria cum continuis vigiliis*, vel etiam *somnus nimius*, *lingua sicca & nigra cum aphthis*; frequens

alvifluxus, convulsiones continue &c. signa sunt sæpe lethalia: præterea *continua* ac præsertim *acuta*, plus ominatur periculi quam *intermittens*, quatenus non datur tempus vires alimentis necessariis restituendi malumque remediis resistendi, ac proinde quod ut plurimum pejora vestigia relinquat.

XXXII.

Sublata causa (inquit proverbium) tollitur effectus; si *mixtura turbata* tollatur facile ejus *affecta* evanescent, ideòque ei maxime incumbendum; respectu autem quorundam symptomatum, ut sunt morbi capitis, intestinorum & alii qui magnum quandoque periculum minitantur, diligenti & cita medela etiam sunt impugnandi.

XXXIII.

Curam particularem non præscribimus, quia pro variatione FEBRIS medicamenta variari debent, in omnibus attenuantia & incidentia ad sanguinem in pristinum motum reducendum conveniunt: Huc spectant igitur *salibus fixis & volatilibus, oleosis & spirituosis* scæntia. v. g. *Radices Contrajervæ, imperator: Angel. Calam. Helen. falsæ parill. china. Fol. absynth. Cardui Benedicti. Scord. Ruthæ. flores centaur. Croci. Aromata, myrrha castor. Corn. cervi, tartar. nitr. Salarmonic. & omnia sive extracta, sive spirituosa, olea, salivolatilia, fixa &c.* quæ ex hisce conficiuntur; ut & *oculi cancr. opium, Cap hura antimonium diaphorhat. bezoar. mineral. & sexcenta alia,* ex quibus decocta, hausti, mixturæ, pulveres, conservæ, pro cujusvis libertate, arbitrio & rei exigentia præparari possunt.

Attamen notandum, ut *in intermittentibus major dosis* paulò ante paroxysmum præscribatur, tum ob vires majores, tum etiam quod fomes in parte quadam solida firmius hæreat.

Venaesectione interdum opus est, præsertim *in Capitis magno dolore, vigiliis, phrenitide* in quibus etiam *a volatilibus* penitus abstinendum, & *incidentia fixa* cum parum *opii* adhibenda sunt.

Corpus si sit *cacochymicum* quandoque *purgans* instituatur, sed accuratè inquirendum numve *Aphtha, variola, morbilli &c.*
suspi-

suspiciantur tum enim *venesectio* & *purgatio* maxime nocent, quia morbificæ materiæ per poros expulsionem impediunt.

Vomitorium in terdum prodest, *in intermittentibus*. Sed tunc fomes circa ventriculum hæere videtur, alias *vomitibus* & *nimia alvi fluxus* si adsint, ut & reliqua symptomata cum anti febrilibus enumeratis, pro necessitate causæ adhibitis optime curantur.

In alvo summè *strictâ*, & præsertim si excrementa sint indurata, *clyster* injiciatur. Atque ira hisce vel similibus materia morbifica per sudores & urinas expellatur ut æger à febre curetur.

COROLLARIA.

I.

Cantbarides non attrahunt.

II.

Non datur inflammatio à sola causa interna nisi mediante febre.

III.

Tumoris maturatio inflammationem supponit.

D. GERARDO BENOORDEN.

Cum in Academiâ Ultrajectinâ post habitam disputationem de febribus summâ cum laude Medicinæ Doctor crearetur.

GRata salus præstat morbis, & major in orbe
 Gaza homini sanò corpore nulla datur
 Hoc habuisset homo semper modò vitâ stetit,
 Ast nunc morborum cuncta referta vides.
 Quod fuit ex lapsu Primævi patris Adami,
 Quò nos præcipites in mala cuncta dedit.
 Ipso etenim peccante simul peccavimus omnes,
 Hæc labes cunctos nos facit una reos,
 Sanguinis hæredes sumus, una criminis; Adæ
 Nos siquidem in lumbis clauserat ipse deus.
 Sic generi humano morbos mortemque paravit
 Qui rectus prima conditione fuit.
 Hinc omnes lachrymæ; nos hinc ad tartara trahit:
 Hinc fons dejectæ posteritatis erat.
 Hinc omnis generis morbis oppleta malignis
 Nostra ætas, corpus qui cruciari solent.
 Eminent inter eos flagrans quoque febris, & illa
 Adducit solum noxia multa satis.
 Cum quis febricitat, tunc ipsi nulla cupido,
 In lecto recubans vita caduca perit.
 Hippocrates ipsi medicamina dura propinat,
 Dum febris surit in corpore dira suò
 Nunc ardet, nunc friget homo, vomitque, sinitque
 Repleturque gravi febre dolore caput.

Hec

Hæc cruciat miseros artus, hæc viscera quassat,
De populans vires carnificina suas.
Hæc sunt quæ tractas doctissima, docte **BENOORDEN**
Das causas febris, das medicamen ei.
Si libri reddant atque experientia longa
Expertum medicum, tu magè talis eris.
A teneris annis operam navasse fidelem
Te studiis medicis, Amstela testis erit.
Et ne quid deesset, chirurgiam cum medicinâ
Junxisti, multò quæ sociata valent.
Hic nec subsistit labor improbus: India flores
Omniigenasque herbas porrigit atque fovet.
Visendi has oras herbasque cupidine tantâ
Flagrasti, ut nullus pellere posset iter.
Scilicet herbarum quæ sit natura, volebas
Indagare loco crescere quò soleant.
Egisti hoc alacris, nec plus minus octo per annos
India te tenuit. terra remota procul.
Illic terrarum morbos febresque medendi
Noscendique herbas maxima cura fuit.
Per mare, per terras, per tot discrimina rerum,
Omnibus edoctus, post redis in patriam.
Denique post reditum fuit hæc tibi summa voluptas,
Felici ad finem ducere capta pede
Doctorum hinc rursus collegia docta frequentas,
Et medicos tractas nocte dieque libros.
Nil igitur superest post tot tantosque labores,
Quin merito summis annumerere viris.
Sic Ultrajectum proficisceris, inque cathedras
Pro doctoratus nomine doctus agis.
Cui mirum nunc esse potest, de febre loquentem
Te naturam ejus noscere posse satis?

*Exigeret ratio quod scribam carmen amico,
Quo thesin & laudes concelebrare queam;
Sed quid opus verbis? abeant: hic facta loquuntur,
Hic ars, hic studium: me tacuisse decet.
Nil igitur dicam; dixi: concludere fas est.
Quod reliquum est, verbis hisce duobus habe.*

*Felix qui nunquam morbos febresque medendi
Causâ egeat medico, vel medicaminibus:
Quem tamen excruciant febres macerantque, BENOORDEN
Qui fruitur medico, tutior esse potest.*

F. FABRICIUS.

GELUCKE

G E L U K W E N S C H I N G

Aan mijn HEER

GERARDUS BENOORDEN,

Toen sijn E: na gehouden twistredening over de
Koortfen met een algemeyn toejuichen gepro-
moveerd wierd tot *Doctoor* in de *Medicyne*.

Invia virtuti nulla est via.

BENOORDEN, die *bezuyden* en *benoorden*
(Ik ben'er oog - en oor - getuige van)
Aan menig siek, benaud, verlegen man
Uw hulp betoond hebt, met'er daad en woorden,
Waar van men blijk en proeven tonen kan:

BENOORDEN, die *benoorden* en *bezuiden*
Gesien hebt waar een vrende landaart woond:
Hoe kan naar waarde uw yver zijn beloond?
Die *Heidense* so wel als *Moorse* luiden
De blijken van uw kennis hebt getoond.

BENOORDEN, die voorheen in vele delen
In gunst, in kunst, in spraak, in ampt, en eer,
In 't reysen naar het hof toe, heen en weer,
Geweten hebt met my een rol te spelen!

BENOORDEN, die van sin waart nimmermeer

In *India* te slijten 't lieve leven,
Maar spoedig (want van diergelijke saak
Was onse beste en meeste zamenspraak)

C

U

U naar 't gezegend *Holland* te begeven:
Tot u is 't dat ik nu mijn reden maak.

Gy hebt den tijd uws levens noit verfleeten
In wulpsheid of vergankelijke vreugd,
Uw oogmerk was de heyrbaan van de deugd,
Gy tragte steeds om veel en meer te weten:
Men sag uw geest in 't eerste van uw jeugd

Uitschitt'ren door verscheidentheid van gaven:.

De *Musen* hebben u so kleyn als groot
Gekoesterd en gequeekt in hare schoot,
Als haren lieveling: O puik der braven
Dien 't woelen om geleerdheid noit verdroot:

Gy waart so ras uit 't *Oosten* niet gekomen,
Of daadlijk was uw ploeg 't papierevelt,
Gy queet u in 't betrachten als een helt,
Versekerd dat de prijs niet aan den lomen,
Maar aan den kloekaart is tot loon gestelt.

Die groote kunst, die eertijds van de *Goden*
(Indien het waar is, 't geen men daar van leeft)
Goeffend wierd; die kunst, die 't quaad geneeft,
Die kunst, die mijnen lof niet heeft van noden,
Is steeds uw enigste vermaak geweest.

Van vele siekten, die de menschen quellen,
Als *hoofdpijn*, *buikloop*, pynelijk *graveel*
Voet-erwvel, *steen*, *ontsteking in de keel*
(En wie kan al de droeve qualen tellen?)
Hebt gy de *Koorts* ontleed tot 't minste deel.

Gy hebt ons duidlijk op 't papier beschreven
Den oorsprong, aard, en eigenschap, en voorts

De onfeylbare geneſing van de Koorts
So dat aan u dien eernaam is gegeven,
Om inde kunſt te ligten als een toorts.

Dus word't getal der Heren *Medicynen*
Door uw *perſoon* vermeerderd, uitgebreid;
Nu diend mijn wensch aan u, in 'r kort gefeid;
Leev lang tot trooft van die om hulpe quynen:
Geen ſware ſiekte, geen onpaſſijkheid
Kome oit u voor, of worde door uw raden,
En door uw hulp geneſen en geheeld;
Verſtrek aan ons een ſpiegel, en een beeld
Van haar, wiens naam in vele duifend bladen:
Ons levendig voor het gefigte ſpeeld,

D. HAVART.

Den oortrong, aard, en eigentſchap, en voors
2 C
Gy hebt ons duidlijk
De

In Laudem

GERARDI BENOORDEN.

Dus blinkt BENOORDENS deugd en vroege
naarftigheid
Euroop en Asia door, dies doet hem *Utrecht* leven
In waardigheid en magt om met wiskundigheid
Der menschen ramp en siekt te kunnen bovenstreven.
Den Hemel sterk sijn geest, dat hy in konst sig draag,
Dat d'aard sijn naam steeds roem, sijn deugd aan God
behaag.

A. KOENERDING.



TRAJECTI ad RHENODUM
EX OFFICINA FRANCISCI HAIMA, Aedificata
Typographi, circa 1700